

Krönika

Käket först, eller moralen?
Axel Odelberg har hittat
mannen som vill att vi hankar
oss fram på moral allena.

Idealismens bomber

S snart är det val igen vilket innebär att vi nu går in i de politiska floskernas högsäsong. Först ut på banan blev det forna moderata framtidshoppet, sedermera folkpartiledarkandidaten och numera kristdemokraternas affischnamn i valet till EU-parlamentet, Anders Wijkman, oförbätterlig världsförbättrare som sällan missar en chans att markera att han står på det godas sida.

I tyckarkolumnen Veckans Asikt i gratisstidningen Avenen nyligen grep han chansen och lyckades än en gång kommunicera såväl godhet som klokhed. Texten, som hade karaktären av en wijkman programförklaring inför EU-valet, byggde på en underförstådd motsättning mellan stråvan efter materialistiska framsteg och mera immateriella värden av typen demokrati, fred och en ren natur.

Inte oväntat tar Anders Wijkman parti för demokrati, fred och en ren natur och tycker att debatten kring EU borde handla

mindre om medlemskapets betydelse för matpriserna och det ekonomiska väståndet än om organisationens uppgift som garant för freden, demokratin och miljön i Europa. Han efterlyser visionerna och avslutar sin artikel med att formulera sitt motto som

*Natobomberna över
Belgrad faller inte av
materiella skäl, de
faller i det immateriella
människovärdets namn.*

kandidat till EU-parlamentet. Anders Wijkman lovar *att sätta människovärdet framför penningvärdet* och bevisar därmed att han inte bara är god och klok utan också en rätt begåvad copywriter.

Så låter en riktigt tvåtäckta politisk floskel. Den är suggestiv, lätt att minnas, möjlig att instämma i för vem som helst (vem sätter väl inte människovärdet före penningvärdet) och fullständigt innehållslös och till intet förpliktande eftersom motsättningen inte existerar i verkligheten. Demokrati och materiellt västånd är inte ett motsatspar, de går hand i hand. De länder där väståndet är som störst i världen är också de länder där demokratin står som starkast och människovärdet respekteras som mest.

Fred och materiellt västånd tenderar också att gå hand i hand. När EU:s grundarfäder funderade över hur visionerna bakom EU – det vill säga aldrig mer krig mellan Tyskland och Frankrike – bäst skulle kunna förverkligas, tog de fasta på människornas materialism. Något mer krigsavhållande än att länder och folk är starkt och ömsidigt beroende av varandra för sitt krassa materiella västånd kunde de inte tänka sig och formade därför EU till ett marknadsprojekt.

Freden i Europa bygger alltså på att människor har mer att vinna materiellt på att hålla fred än på att slåss. Det som hotar freden i Europa är inte materialistiska värderingar utan immateriella värden av typ nationalism, ideal och etnicitet. Natobomberna över Belgrad faller inte av materiella skäl, de faller i det immateriella människovärdets namn.

Beträffande miljön så är den snarast att betrakta som en materiell tillgång som betingar ett pris i kronor och ören. Rent vatten är värt vad det kostar att rena utsläppen och ren luft vad en katalysator kostar.

Anders Wijkman vill förstås väl när han försöker förändliga synen på EU och få folk att sluta upp bakom organisationen mera för att den vill fred än för att den skapar materiellt västånd. Men därmed gör han förmodligen fredsvisionerna bakom EU en björntjänst. För att EU ska fungera som fredsprojekt måste EU-medlemskapet levera större materiella fördelar för individerna än utanförskapet. Det är inte fint att vara materialist men det är fredsbevarande.

21 maj 1999
AXEL ODELBERG

axel.odelberg@telia.com

Storfinansiärer av brevduvans nåde

De mytomspunna Rothschildarna har fått sin historia skriven. Svend Dahl har läst den.

När Nathan Rothschild dog 1836 uppskattades hans tillgångar till 3,5 miljoner pund. Det motsvarade 0,62 procent av Storbritanniens BNP och gjorde honom till den oomtvistat rikaste personen i landet. Rikast i världen var emellertid hans bror, James, som ledde familjebanken i Paris och som vid sin död 1868 efterlämnade en förmögenhet på 7,7 miljoner pund, eller 0,74 procent av Frankrikes BNP.

Biografi

Niall Ferguson
The World's Banker
Weidenfeld & Nicholson, 1998

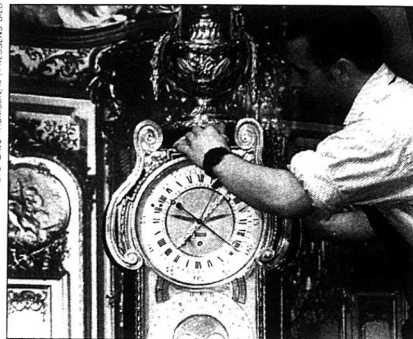
Det gjorde dem i relativa termer rikare än Microsofts grundare Bill Gates, vars förmögenhet motsvarar ungefär 0,49 procent av USA:s BNP, konstaterar Niall Ferguson i sin nya bok om släkten Rothschild. *The World's Banker*.

Historien om hur mynt- och antikvitetshandlaren Mayer Amschel Rothschild i Frankfurts getto sände ut sina söner i Europa och lade grunden till vad som, under stora delar av 1800-talet och ända fram till första världskriget, var världens helt dominerande bank, har berättats många gånger såväl av historiker som romanförfattare som fascinerats av familjens spektakulära framgångar. Men Oxford-historikern Ferguson är den förste som fått tillgång till familjens arkiv i London och därmed till stora delar av brevväxlingarna mellan Nathan och hans bröder i Paris, Frankfurt, Wien och Neapel.

Från tyg till sedlar

Fergusons bok publicerades i slutet av förra året i samband med 200-årsminnet av att Nathan Rothschild kom till England, utsänd av sin far, för att undersöka affärsmöjligheterna i den snabbväxande textilindustrin i Manchester. Men Nathan upptäckte snabbt betydligt lukrativare möjligheter, nämligen den att kringgå blockaderna mot handel med kontinenten som satts upp på grund av Napoleonkrigen. Redan 1811 hade Nathan emellertid gått från att vara smugglare och en obetydlig aktör i textilindustrin till bli bankir i London. Och ganska snart hade han också etablerat sig som den ledande förmedlaren av pengar från den brittiska regeringen till arméerna på kontinenten.

Medan andra banker har historier, som stundtals kan vara väl så händelserika, intar Rothschild en alldeles speciell ställning i Europas ekonomiska och politiska historia. Familjens namn är förknippat med så många mer eller mindre sanna historier, att man mycket väl skulle kunna tala om en Rothschildmytologi. Ferguson konstaterar dock, kanske till mångas besvikelse, att flera av de

Baronernas guld. Auktionsfirman Christies säljer familjen Rothschilds samling av möbler och konst i juni – beräknad köpesumma cirka 250 miljoner kronor.

vanligaste, och bästa, historierna om familjen Rothschild inte är sanna.

Det påstås så att Mayer Amschel lade grunden till familjeförmögenheten genom att gräva ner kurfurstens av Hessen-Kassels förmögenhet bakom sitt hus, medan kurfurstens själv flydde undan Napoleons arméer. Och när fursten återvände från sin exil skulle han ha belönat Mayer Amschel med en anseelig summa pengar. Verkligheten var betydligt mindre spännande. Det som Mayer Amschel tog hand om var inga kistor med guld, utan ett fåtal, relativt betydelselösa dokument. Däremot förvaltade han, med hjälp av Nathan, framgångsrikt delar av kurfurstens förmögenhet genom att spekulera i obligationer på börsen i London.

Rothschilds nätverk kunde tävla med vilken underrättelsetjänst som helst.

Inte heller den populäraste historien visar sig vid närmare granskning vara sann. I många böcker om familjen har det hävdats att Nathan tjänade stora summor på brittiska statspapper, eftersom han var den förste som fick nyheten om Napoleons nederlag vid Waterloo. Visserligen var Nathan först om att få nyheten, men i själva verket hade han spekulerat i ett mer långvarigt krig. Så de eventuella vinster han gjorde tack vare den snabba informationen uppvägs knappast de förluster hans ursprungliga placementsstrategi orsakade.

Att det var Nathan som, tack vare brevduva, fick informationen först av alla ger emellertid ett viktigt svar på frågan om vad som gjorde familjen Rothschild så framgångsrik. Precis som i dag

påverkades de finansiella marknaderna av politiska händelser. Och den som hade tillgång till snabb och tillförlitlig information om den politiska utvecklingen kunde förstås även då dra fördel av detta.

Rothschilds nätverk kunde tävla med vilken underrättelsetjänst som helst. Med filialer i alla viktiga politiska centra, brevduvor och ett stort antal informatörer över hela Europa hade de så gott som alltid tillgång till de senaste nyheterna långt före både konkurrenter och regeringar. Rothschilds information om vad som händer på kontinenten är vanligtvis både lika snabb och tillförlitlig som den som kommer genom diplomatiska kanaler, konstaterade premiärministern Lord Stanley i ett samtal med drottning Victoria.

Europas ledande finansiär

Efter 1815 blev Rothschild den ledande finansiären för Europas regeringar. Fram tills dess hade nämligen bara ett fåtal stora Storbritannien, länat pengar genom att ge ut den vanligaste sättet underskott hade pressarna eller de gendomar.

Men med jaden även användande sig kunde handla som en finare alltså knappast verksamhet – som Rothschild i tion, utan genom derna för den internat gationsmarknaden.

Fergusons drygt tusensidiga bok är knappast populärhistoria av det slag som tidigare skrivits om familjen Rothschild. Ändå bjuder Ferguson på en i allra högsta grad lättillgänglig och spännande historia om de första moderna finansiärerna.

SVEND DAHL

Citater

Det är fullt begripligt att de kosovoalbener som bor här helst skulle vilja att just deras släktingar fick komma till Sverige.

Några skulle kanske också kunna garantera deras försörjning. Många lever dock under knappa omständigheter och har ingen möjlighet att försörja anhöriga.

I Sverige kan vi inte neka någon socialt bistånd enligt socialtjänstlagen eller rätten att söka asyl. Fri invandring för anhöriga är därför inte något realistiskt alternativ.

Pierre Schori i DN 20 maj

